

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ СХОДУ

А. М. Лямець

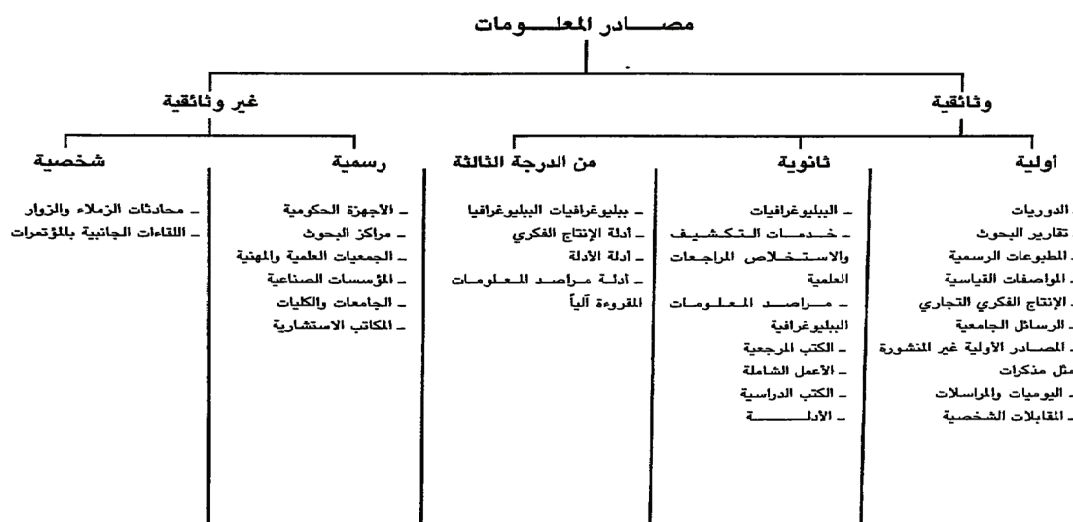
ОБОВ'ЯЗКОВИЙ ПРИМІРНИК У БІБЛІОТЕЧНІЙ СПРАВІ АЛЖИРУ, ТУНІСУ ТА СИРІЇ

Еволюція обов'язкового примірника (ОП) на Близькому Сході має низку закономірностей. Якщо до появи національних бібліотек ОП збирався деякими університетськими та культурними книгозбірнями на безкоштовній основі і практично була відсутня законодавча база його функціонування, то другим етапом стає поява законів. Закони вимагали надсилати до національних бібліотек безкоштовні копії всіх друкованих матеріалів, виданих авторами, друкарнями, видавництвами, офіційними організаціями тощо. В обмін на лояльність щодо виконання законодавчих норм фізичним та юридичним особам було запропоновано збереження їхніх авторських прав. Третім етапом еволюції стає удосконалення статей законів про ОП, зокрема особливу увагу приділено моніторингу та відповідальності за невчасне депонування обов'язкового примірника (штрафи), прописано пункти щодо збереження національного книжкового надбання та авторських прав. Закони про ОП Республіки Алжир та Республіки Туніс еволюційно пройшли третій етап розвитку і продовжують вдосконалюватися.

Функціонування ОП країн Близького Сходу тісно пов'язане з історичними особливостями регіону. Більшість арабських країн змогли повноцінно реалізовувати депонування тільки після Другої світової війни, коли на їхній території з'явилися національні бібліотеки.

Національні бібліотеки країн Близького Сходу приймають як ОП різні матеріали. Є, однак, і теоретичні уявлення щодо джерел інформації, які можуть надійти до бібліотеки на депонування [Aljan 2000, 22]:

Схема 1. Джерела інформації

الشكل رقم (1) التقسيم النوعي حسب المضمون لمصادر المعلومات

Відповідно до поданої вище схеми-класифікації, всі джерела інформації поділяються на документальні та недокументальні. Документальні поділяються на первинні, вторинні та третинні. Недокументальні поділяються на офіційні та персональні. До документальних джерел першої групи (на схемі перша колонка справа) належать періодичні видання, науково-дослідні звіти, офіційні (державні) видання, стандарти, комерційні інтелектуальні матеріали, дисертації, неопубліковані матеріали, автобіографії (мемуари), хроніки та кореспонденція (листування), особисті інтерв'ю.

До документальних джерел другої групи відносять (на схемі друга колонка справа) бібліографії, книжкові покажчики, реферативні наукові огляди, огляди (відстеження) бібліографічної інформації, довідники, повні зібрання творів, підручники, путівники (довідники). Відповідно, до документальних джерел третьої групи відносять (на схемі третя колонка справа) бібліографії бібліографій, покажчики інтелектуальної продукції, покажчики покажчиків, електронні покажчики.

Серед недокументальних офіційних джерел інформації (на схемі друга колонка зліва) – інформаційні апарати державних установ, дослідних центрів, наукових та фахових асоціацій, промислових організацій, університетів, інститутів, консультативних організацій або компаній.

Серед недокументальних персональних джерел інформації (на схемі перша колонка зліва) – переговори, дискусії, конференції.

Відповідно до побудови схеми, ми можемо дослідити, що національні бібліотеки депонують тільки документальні джерела інформації.

Збору та збереженню національного книжкового надбання приділяється належна увага в Республіці Алжир. Провідним центром національної інформації є Національна бібліотека Алжиру. Для підтримки організаційних та інформаційних функцій з кожним роком залучаються найновіші комп'ютерні технології та обладнання. Національна бібліотека вважається депозитарієм усіх книг та періодичних видань, творів друку, документів, виданих в Алжирі, відповідно до Указу Міністерства зв'язку та культури Алжиру № 96–16 від 2 липня 1996 р. [Act № 96–16... 1996]. Окрім Указу № 96–16, з'являється Виконавчий декрет № 99–226 від 4 жовтня 1999 р. “Постанова про виконання окремих положень Указу № 96–16” [Executive decree № 99–226... 1999].

Національна бібліотека Алжиру лише частково виконувала функцію відбору та збереження ОП безпосередньо після оголошення незалежності республіки в 1962 р. через відсутність відповідного законодавства та юридичної підтримки.

Формування закону про ОП Алжиру має певні історичні передумови. Історія закону про ОП видань в Алжирі практично починається з 1956 р., ще задовго до видання Указу № 96–16. З'являються перші інструкції щодо збереження книжкової національної спадщини, які стали основою для формування національної бібліографії. У 1964 р. Національна бібліотека починає публікувати видання “Bibliographie de l'Algérie”, яке з вересня 1963 р. виконує роль бібліографічного покажчика видань країни. 20 грудня 1967 р. в Алжирі було видано Указ № 67–281, що гарантував державний захист археологічним знахідкам та природним об'єктам країни [Legislation from Algeria... 1967]. У 1998 р. видано Закон Алжиру № 98–04, який замінив Указ № 67–281. Закон № 98–04 ввів до законодавства країни поняття “нематеріальних культурних цінностей”, яке раніше не розглядалося. У Законі були затверджені положення щодо організації реєстру культурних пам'яток країни. Надалі діяльність бібліотек та збереження книжкових пам'яток почали корегувати такі адміністративні акти: Адміністративний акт № 93–149 від 22.06.1993 р. (“Основний закон про Національну бібліотеку”), Адміністративний акт № 07–275 від 18.09.2007 р. (“Основний закон про публічні бібліотеки”),

Адміністративний акт № 08–236 від 26.07.2008 р. (Адміністративний акт щодо організації публічних бібліотек), Адміністративний акт № 03–278 від 23.08.2003 р. (“Регулювання діяльності Організації з поширення літератури в Алжирі”), Президентський акт № 09–202 від 27.05.2009 р. (“Започаткування Національного книжкового центру”).

Указ № 96–16 ґрунтується на положеннях Конституції Алжиру, зокрема статтях 115 та 117 зазначеного документа. Указ доповнювався уточненнями та матеріалами інших законодавчих документів. Були використані матеріали Указу № 66–156 від 8 червня 1966 р., що увійшов у Кримінальний кодекс з виправленнями та доповненнями, Указу № 67–52 від 17 березня 1967 р., що увійшов до Статуту з кінематографії та кіноіндустрії з виправленнями та доповненнями, Указу № 73–14 від 3 квітня 1973 р. “Щодо авторських прав”, Указу № 75–58 від 26 вересня 1975 р., що увійшов до Закону про громадянські права, Закону № 90–07 від 3 квітня 1990 р. “Щодо інформації”.

Основними завданнями Указу № 96–16 є:

- 1) збір інтелектуальних та культурних робіт, що вказані в статті 2 цього Указу, а також їхній захист та збереження;
- 2) підготовка бібліографій та каталогів (покажчиків) документів, а також їхнє поширення;
- 3) надання (організація) доступу до документів категорії “обов’язковий примірник”; це питання, а саме умови використання та спосіб, визначається статтею 4 Указу № 96–16.

Указ № 96–16 започаткував офіційне збереження обов’язкового примірника. Він обнародував та гарантував збір і збереження національного спадку для сьогоdnішнього та наступного поколінь. Указ № 96–16 також забезпечив юридичними інструкціями Національний центр кіно Алжиру, діяльність якого залежить від постанов щодо обов’язкового примірника. Однією з найперших функцій цього законодавчого акта є визначення зацікавлених сторін та організацій (установ), які мають право отримувати ОП та здійснювати його обробку. Документ складається із 16 статей (пунктів) [Акт № 96–16... 1996]. Умовно статті можна поділити на 6 категорій:

- 1) цілі та сфера використання Указу (статті від 1 до 6);
- 2) матеріали, які депонуються як обов’язковий примірник (стаття 7);
- 3) матеріали, що не вважаються обов’язковим примірником (стаття 8);
- 4) сторона, відповідальна за депонування (стаття 9);
- 5) організації, що мають право отримувати обов’язкові примірники видань (статті 10–11);
- 6) організаційні положення (статті 12–15).

Депонування обов’язкового примірника видань здійснюється шляхом обліку та реєстрації всіх документів, видання національної бібліографії (видається Національною бібліотекою Алжиру двічі на рік і направляється до інших бібліотек, установ культури, бібліотечних асоціацій та міжнародних організацій). Діяльність щодо збереження обов’язкового примірника дає читацькому загалу можливість вивчати національне надбання та зберігає його для наступних поколінь.

Обов’язковим примірником вважаються примірники інтелектуальних або мистецьких робіт, що подаються безоплатно на депонування до уповноважених організацій, які визначаються цим Указом¹. Указ визначає число копій та типологію видань, які визнаються як ОП. Обов’язковим примірником вважаються друковані документи, аудіо-, відео- та аудіовізуальні матеріали, фотознімки (зображення), комп’ютерні програми всіх видів, бази даних, а також інші інтелектуальні матеріали, незважаючи на техніку виробництва, друк, способи поширення². Зокрема, в

статті 9 Указу чітко зазначаються відповідальні особи, які в обов'язковому порядку мають надсилати свої матеріали як ОП:

- 1) видавець (nāšir);
- 2) друкар (ṭābi ');
- 3) виробник друкованих або інших видань (muntaj);
- 4) імпортер друкованих або інших видань (mustavid);
- 5) поширювач друкованих або інших видань (muwazzi ').

Також зазначені відповідальні особи можуть здавати на депонування:

- 1) друковані документи (al-waṭā'iku l-maṭbū 'a);
- 2) аудіодокументи (al-waṭā'iku ṣṣūtiyya);
- 3) відеодокументи (al-waṭā'iku l-mar'iyu);
- 4) аудіовізуальні документи (al-waṭā'iku ssam 'iyatu l-bašariyya);
- 5) фотографічні документи (al-waṭā'iku ttaṣwīriyya.);
- 6) комп'ютерні програми (barāmiju l-ḥāsūb).

Відповідно, система ОП Алжиру передбачає, що видавці, імпортери друкованих видань, письменники, а також автори, що друкуються за власний кошт, мають узгоджувати з депозитарієм кожен тип виданих друкованих, аудіо- та мультимедійних документів. До видань, що приймаються на зберігання до Національної бібліотеки, належать: книги, журнали, брошури, університетські дисертації, кінематографічні та телевізійні сценарії (за винятком театральних п'єс), географічні карти, марки, поштові листівки, музичні партитури і т. д.) [Act № 96–16... 1996].

Відповідно до Указу № 96–16, видавці книг та автори мають депонувати до Національної бібліотеки Алжиру 4 примірники видань, друкарні надають 2 примірники, відповідно поширювачі друкованих та аудіовізуальних документів – 1. Така ж сама кількість примірників призначається для виробників програмного забезпечення.

Існує низка матеріалів, що не можуть вважатися обов'язковим примірником і не здаються на депонування. До цієї категорії відносять документи, які за своєю природою, завданням або призначенням не відповідають вимогам, що висуваються до ОП в статті 4 цього Указу.

Чинним Указом карається всіляке порушення положень щодо забезпечення системи ОП. Штраф за несвоєчасну доставку обов'язкового примірника коливається від 30 до 50 тис. алжирських динарів [Act № 96–16... 1996].

Окрім коду ISBN, на книгах Алжиру виставляється ще один код – номер обов'язкового примірника. Цей код складається із семи цифр – трьох початкових, потім виставляється дефіс, і чотирьох останніх. Три початкові цифри позначають індивідуальний номер обов'язкового примірника, присвоєний Національною бібліотекою, чотири останні цифри – рік видання. Наприклад: ISBN 9961–901–10–X, № Depot Legal 388–2000. У коді ISBN присутні написи “ISBN” як англійською, так і арабською мовами. У коді обов'язкового примірника присутні написи “номер обов'язкового примірника” французькою та арабською мовами.

Система ОП юридично відпрацьована також у Республіці Туніс. Гарантована діяльність системи за Законом № 32 від 28 квітня 1975 р. “Про видання Кодексу преси” [Law № 32... 1975]. Із виходом Закону були відмінені положення попереднього його аналога – Указу від 9 лютого 1956 р. “Щодо друку, продажу книг та преси”³.

Частина 1 Закону № 32 від 28 квітня 1975 р. “Про видання Кодексу преси” присвячена статтям, що визначають збереження обов'язкового примірника видань. У статті 1 частини 1 вказується, що Закон регулює такі аспекти, як свобода преси, видавнича справа, друк, поширення та продаж книг та інших публікацій.

У статті 2 частини 1 Закону № 32 в першому підпункті зазначається, які традиційні видання підпадають під депонування як обов'язковий примірник видань. Сюди включено книги, періодичні видання та неперіодичні, естампи, марки, гравюри, поштові листівки з марками, афіші (плакати), географічні карти, бюлетені, щорічники,

календарі. Другий підпункт стосується депонованих матеріалів на нетрадиційних носіях: музичних записів, аудіозаписів, відеозаписів, фотодокументів, безоплатного та платного програмного забезпечення та його нових версій [Law № 32... 1975].

У статті 3 частини 1 Закону № 32 повідомляється, що депонуванню як обов'язкового примірника не підлягають документи, які за своїми характеристиками не відповідають вимогам статті 2 частини 1. Крім цього, подано список матеріалів, які також не можуть розглядатися як обов'язковий примірник. Ця категорія ділиться на три підкатегорії: спеціальні адміністративні документи, документи "міського значення" та комерційна документація. До першої підкатегорії відносять низку адміністративних документів, таких як рахунки-фактури (інвойси), списки, квитанції, креслення, книги (журнали) для записів та ін. До другої підкатегорії відносять матеріали малого формату, такі як листи, листи-запрошення та оголошення засобів масової інформації, адресні та візитні картки, конверти з написами або вказаним адресатом та ін. До третьої підкатегорії, як вже було зазначено вище, належать комерційні друковані матеріали, такі як тарифи, інструкції, етикетки, ілюстрації товару, а також бюлетені та акцизні марки (марки фінансових зборів).

Згідно зі статтею 4 частини 1 Закону № 32, юридична відповідальність щодо депонування покладається на осіб, що є відповідальними за друк видань (виробництво), їхнє видання та розподілення або є авторами (виробниками).

Депоновані обов'язкові примірники звіряються на відповідність до примірників, що перебувають у продажу, в прокаті тощо. ОП має бути в належному фізичному стані, що дає можливість для його подальшого збереження.

Низка статей Закону № 32 від 28 квітня 1975 р. "Про видання Кодексу преси" зазнали доповнень інших нормативно-правових актів, зокрема Законів № 2006-1 від 9 січня 2006 р., № 88–89 від 2 серпня 1988 р., № 93–85 від 2 серпня 1993 р., № 2001–43 від 3 травня 2001 р.

Реєстрація всіх книг та інших публікацій, що вказані в статті 2 частини 1 Закону № 32, проводиться у спеціальних облікових книгах. Інформацію про видання надають видавці, автори, поширювачі або довірені особи. При реєстрації кожному обов'язковому примірнику присвоюється спеціальний індивідуальний номер (з кількісним числівником), присвоєння номерів не йде у прямій послідовності і є ієрархічним (залежить від типу видання, предметної рубрики тощо).

Відповідно до статті 7 частини 1 Закону № 32, на кожену копію книги (публікації) будь-якого автора, виданої в Тунісі і направленої як обов'язковий примірник, наносяться спеціальні печатки. Цим Законом передбачені норми реєстрації, порядок заповнення облікових книг (у Національній бібліотеці Тунісу).

Виробник творів друку Тунісу зобов'язаний передавати на зберігання до Національної бібліотеки Тунісу кожне періодичне видання в кількості 20 примірників через Міністерство інформації для вілаєтів (губернаторств) Туніс, Аріана, Бен Арус та Мануба⁴. Для інших губернаторств – також 20 примірників, які призначаються для зацікавлених служб та відомств (у тому числі для Національної бібліотеки Тунісу) (поправки до Закону № 43 від 3 травня 2001 р.). Крім того, виробник творів друку повинен передавати на зберігання 1 примірник неперіодичного видання (книги) в розпорядження Республіканського компетентного територіального агентства (здійснює моніторинг за відправкою видань на депонування на територіальному рівні, допомагає Національній бібліотеці відстежувати невідправлені видання), 7 примірників – у розпорядження Міністерства культури (Міністерство культури розподіляє один для палати депутатів (представників) Тунісу, другий – для Міністерства внутрішніх справ і чотири для Національної бібліотеки).

Свої особливості має ОП нотних видань та музичних творів Тунісу. Партитури та музичні твори, що вироблені в країні, мають передаватися виробниками в кількості 1 примірника до Центру арабської та середземноморської музики (стаття 8 частини 1 Закону № 32 від 28 квітня 1975 р. "Про видання Кодексу преси").

Що стосується інших видів видань, то виробник повинен передати на зберігання 1 примірник видання в розпорядження Республіканського компетентного територіального агентства) і 6 примірників для Міністерства культури (один із них потім передається до Міністерства внутрішніх справ і чотири – до Національної бібліотеки).

Якщо публікація написана за кордоном, але видана або перевидана в Тунісі, то обов'язки щодо передачі на зберігання ОП покладаються на видавця згідно з нормами, визначеними Законом № 32 від 28 квітня 1975 р. “Про видання Кодексу преси”⁵.

Порядок передачі на зберігання ОП періодики, що була видана за кордоном, а потім ввезена до Тунісу, реалізується шляхом передання 1 примірника для Прокуратури Тунісу, 2 примірників для Міністерства внутрішніх справ і 6 примірників для Державного секретаріату інформації. Після перевірки примірники передаються до Національної бібліотеки.

Порядок передачі на зберігання ОП неперіодичних видань, що були видані за кордоном, а потім ввезені до Тунісу, виконується шляхом передання 1 примірника до Прокуратури Тунісу, 1 примірника до Міністерства внутрішніх справ і 1 примірника до Міністерства культури (Міністерство культури передає перевірені примірники до Національної бібліотеки).

Партитури або музичні твори, що були видані за кордоном і потім ввезені до Тунісу, проходять перевірку іншим чином. Їхня передача та зберігання реалізуються дистриб'ютором, що повинен передати 1 примірник для Центру арабської та середземноморської музики Тунісу. Передача ОП також відбувається з метою представлення твору широкому загалу.

Невиконання положень Закону № 32 “Про видання Кодексу преси” передбачає штрафи, що накладаються на видавництва, друкарні та авторів, які нехтують ними. Зокрема, зазначено, що за разові порушення розмір штрафу коливається від 200 до 400 динарів. За повторне невиконання положень закону, а також за несвоєчасну доставку ОП сума штрафу зростає (від 400 до 800 динарів).

Всі видання Тунісу, що були опубліковані всупереч положенням Закону № 32 “Про видання Кодексу преси”, можуть бути арештовані Міністерством внутрішніх справ після повідомлення міністра культури чи інших відповідальних посадовців.

Якщо автор або відповідальна особа не відправили на депонування обов'язкові примірники видань, список яких вказаний у статті 8 частини 1 Закону № 32, або ж здали їх не в повному обсязі, то документи можуть бути придбані на ринку (або в спеціалізованих магазинах) за рахунок фізичної або юридичної особи, що є відповідальною за здачу на депонування⁶.

Низку особливостей досліджено в підсистемі ОП Сирії. У Сирії депонування розуміється як “ільзам”, або зобов'язання (закон), що стосується видавців, авторів, сирійських перекладачів, які мають передавати на зберігання п'ять примірників своїх публікацій (творів) у Національну бібліотеку Аль-Асада без грошової або іншої компенсації.

До 1983 р., коли була побудована Бібліотека Аль-Асада в Дамаску, функції національної виконувала Бібліотека Аз-Захірія, що має давню історію. Зараз Аз-Захірія вважається філіалом Бібліотеки Аль-Асада і також отримує ОП друкованих видань. Аз-Захірія була започаткована в 1277 р., або в 676 р. за мусульманським календарем, султаном Захіром Бейбарсом аль-Бундукдарі і, відповідно, названа на його честь. Метою побудови Аз-Захірії було спорудження освітнього центру та резиденції для Захіра Бейбарса, який на той час керував Сирією. Ще в епоху Османської імперії бібліотека вважалася однією з найбільших книгозбірень у Сирії за сумарною кількістю й цінністю наявних там рукописів та рідкісних книг. Поступово утверджується універсальний напрямок розвитку фондів, і Аз-Захірія вже вважається

публічною бібліотекою. З 1949 р. Аз-Захірія виконувала функції національної бібліотеки, до неї надсилався один примірник усіх друкованих видань Сирії з Міністерства інформації. Зокрема, М. Я. Мульхем зазначає: “В Аз-Захирию по закону о печати № 53 от 1949 г. поступают все издания, которые выходят в стране, за исключением периодических изданий и статистических бюллетеней, подготовленных документальными центрами САР” [Мульхем 2000, 64]. У Законі про друк № 53 від 1949 р. не обумовлювалася точна кількість примірників для депонування до цієї бібліотеки. У результаті надсилалася різна кількість. Крім того, ОП надходив не одразу в Аз-Захірію, а спочатку в Міністерство інформації Сирії. Таким чином, відбувалися часові затримки, витрачалися зайві кошти на пересилку. У ХХІ ст. Аз-Захірія вже не орієнтується на ОП як на одне з основних джерел комплектування, замість цього на перше місце, з огляду на історичне минуле та особливий культурний статус установи, виходять дари [Мульхем 2000, 66].

У 1983 р. національною бібліотекою стає Бібліотека Аль-Асада. Закон № 17 від 26 липня 1983 р. “Про організацію національної бібліотеки” та Комюніке Президії Ради Міністрів № 7/6/480/15 від 18.01.1984 р. регулюють функціонування системи ОП [Law № 17... 1983; Мульхем 2000, 74]. Видання направляються спочатку до Міністерства інформації для реалізації цензурного контролю. Своєрідним є механізм направлення друкованих матеріалів до Міністерства від друкарень та видавців. Видавці та друкарні надсилають до установи два примірники. Ще один примірник направляється ними до Міністерства культури та національної орієнтації САР. Однак, як ми вже зазначали вище, ОП Бібліотеки Аз-Захірії контролює інший Закон – Закон про друк № 53 від 1949 р., а Національна бібліотека Аль-Асада забезпечується ОП якраз згідно із Законом № 17 від 26 липня 1983 р. (відповідно до закону до Національної бібліотеки Асада має надходити 5 примірників кожного видання Сирії, ті ж самі умови – для іноземних видань сирійців) [Мульхем 2000, 72]. Виходячи з цих даних, ми можемо дослідити два закони про ОП. Для реєстрації обов’язкового примірника в Сирії застосовується міжнародний стандартний бібліографічний опис.

Підтримка функціонування системи ОП Сирії відбувається за участю Міністерства інформації, що не надає ліцензію на видання книги (іншого видання, допоки не буде засвідчено, що 5 примірників для депонування були отримані. Депоновані примірники Національна бібліотека Сирії має право, за необхідністю, не тільки зберігати в основних книгосховищах, а й надавати для виставок та довідкових фондів. Як і в Тунісі, де Республіканське компетентне територіальне агентство проводить моніторинг направлення видань на депонування з окремого губернаторства, в Сирії Національна бібліотека залучає територіальні культурні центри для відстеження направлення локальних видань (книг, періодики, газет).

Серед трьох країн підсистема ОП Алжиру, головним чином, формувалася на основі принципів збереження книжкової національної спадщини. Зверталася увага на відбір інформації з патріотики, зокрема на збір книжкових та періодичних видань, їхній захист та збереження. В Указі Міністерства зв’язку та культури Алжиру № 96–16 від 2 липня 1996 р. чітко визначається типологічна складова підсистеми ОП, проаналізовано матеріали, які депонуються як обов’язковий примірник, визначено документи, які обов’язковим примірником не вважаються. Серед інформаційної інфраструктури Алжиру системно виділені фізичні та юридичні особи, які є відповідальними за здачу документів на депонування. У свою чергу, фізичні та юридичні особи поділяються на особливі категорії: видавці, автори, друкарні, поширювачі друкованих та аудіовізуальних документів, виробники програмного забезпечення. Для кожної категорії визначена своя кількість примірників, що депонується ними як ОП. Також започаткована підсистема контролю, моніторингу та відповідальності за виконання положень Указу (попередження, штрафи). Загальну характеристику підсистеми ОП Алжиру розглянемо на схемі 2:

Схема 2. Загальна характеристика підсистеми ОП Алжиру

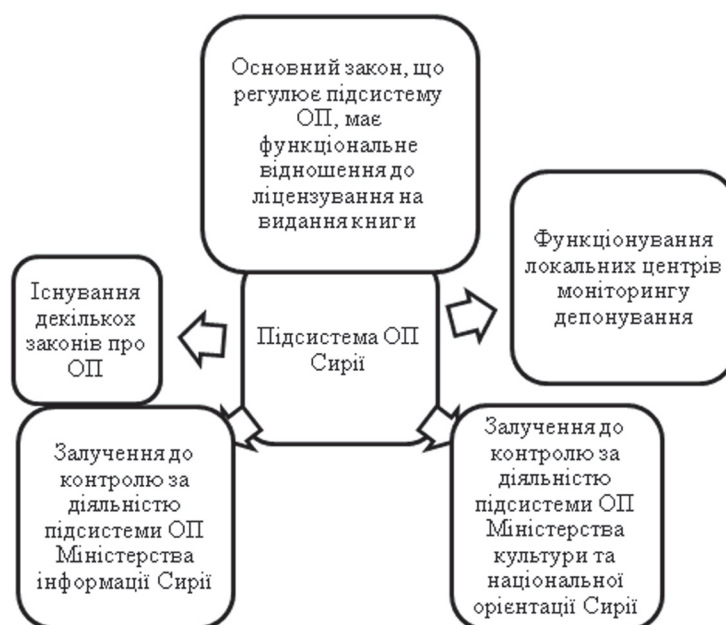
Підсистема ОП Тунісу еволюційно формувалася з положень законів, що забезпечували контроль за функціонуванням прес-служб та книжкової торгівлі. Тому і Закон № 32 від 28 квітня 1975 р. “Про видання Кодексу преси” зберіг у своїй назві залишки іншої інформаційної підсистеми. ОП Тунісу і його теоретична база перебувають на “перехідному етапі” руху від концепцій видавничої справи та преси до функціонального розуміння обов’язкового примірника як окремої складової національного бібліотечно-інформаційного простору. Це означає, що всі особливості депонування на початкових етапах розробки та планування корелювали з теоретичними аспектами діяльності прес-служб, видавництв, друкарень, фірм із продажу книг. Відповідно, і сам підхід у своїй кінцевій реалізації є “змішаним”. Бібліотечні погляди на збереження національної книжкової спадщини тут існують поряд з виділенням спеціальних адміністративних документів, документів “міського значення” або локального значення, комерційної документації від матеріалів, що мають безпосередню цінність для підсистеми ОП. Загальну характеристику підсистеми ОП Тунісу розглянемо на схемі 3:

Схема 3. Загальна характеристика підсистеми ОП Тунісу

Підсистема ОП Сирії історично формувалася під впливом освітніх перетворень часів Захіра Бейбарса та Османської імперії. У сучасному бібліотечно-інформаційному просторі асоційована з діяльністю Міністерства інформації Сирії і Міністерства культури та національної орієнтації, що є безпосередніми учасниками низки технологічних процесів. Функціонування ОП Сирії за деякими ознаками схоже на підсистему ОП Тунісу, зокрема це стосується чинника особливого контролю міністерств (у тому числі цензурного) та залучення до звірки і контролю за депонуванням моніторингових центрів локального значення. Крім того, бібліотечні та інформаційні складові поєднані з ліцензуванням на видання книги. Як було зазначено вище, ліцензія не видається, якщо Міністерство інформації не зафіксувало надходження 5 примірників ОП. Ускладнена додатковими завданнями та функціональними зв'язками підсистема ОП є традиційною для арабських країн “перехідного еволюційного періоду”, де цензурний контроль упродовж останніх десятиліть поступається концепціям збереження національного книжкового надбання, утвердження основних чинників свободи доступу до інформації. Загальну характеристику підсистеми ОП Сирії розглянемо на схемі 4:

Схема 4. Загальна характеристика підсистеми ОП Сирії

Підсистема ОП країн Близького Сходу визначається як комплекс зв'язків між бібліотеками типу “мактабат ватаніййат” та зовнішньобібліотечними складовими (автори, друкарні, видавці і т. д.). Серед країн Близького Сходу виділяються Алжир і Туніс, де детально відпрацьоване законодавство для підтримки підсистеми обов'язкового примірника. Ця законодавча база є важливою складовою бібліотечної та інформаційної інфраструктури. Її комплексна законодавча та наукова організація сприяє збереженню національного культурного книжкового спадку, гарантує дотримання авторського права, консолідує матеріали для розвитку фондів та внутрішніх бібліотечних ресурсів.

¹ Стаття 2 Указу Міністерства зв'язку та культури Алжиру № 96–16 від 2 липня 1996 р. про обов'язковий примірник видань.

² Стаття 7 Указу Міністерства зв'язку та культури Алжиру № 96–16 від 2 липня 1996 р. про обов'язковий примірник видань.

³ Стаття 2 Закону № 32 від 28 квітня 1975 р. “Щодо видання Кодексу преси”.

⁴ Зі статті 8 частини 1 Закону № 32 від 28 квітня 1975 р. “Про видання Кодексу преси”.

⁵ Стаття 8 частини 1 Закону № 32 від 28 квітня 1975 р. “Про видання Кодексу преси”.

⁶ Стаття 8 частини 1 Закону № 32 від 28 квітня 1975 р. “Щодо видання Кодексу преси”:

ЛІТЕРАТУРА

Мульхем М. Я. Современное состояние и тенденции развития библиотечного дела в Сирийской Арабской Республике: Дис. пед. наук: 05.25.03 / Московский государственный университет культуры и искусств. Москва, 2000.

Jeffreys A. E. Development of the Al Assad National Library. Paris, 1984.

Legislation from Algeria: Ordinance no. 67–281 regarding excavations and the protection of historical and natural sites and monuments (1967) (Electronic resource). – Access mode: www.ifar.org/icp_legislation.php?docid=1178649989. Title from the screen. Accessed 7.06.13.

Act № 96–16 of 2 July 1996 (Algeria). – الامر رقم 96–16 المؤرخ في 16 صفر 1417 الموافق 2 جويلية 1996 – المتعلق بالإيداع القانوني الصادر في الجريدة الرسمية عدد 41 بتاريخ 03 جويلية 1996

عليان مصطفى. المصادر المعلوماتية: من عصر المخطوطات الى عصر الانترنت \ ربحي مصطفى – عليان. . – دار الفكر للطباعة و النشر و التوزيع: الاردن: عمان. – 2000. – 358 ص

Executive decree № 99–226 of 4 October 1999 (Algeria). – المرسوم تنفيذي رقم 99–226. – مؤرخ – في 24 جمادى الثانية عام 1420 الموافق 4 اكتوبر سنة 1999

Law № 32 of 28 April 1975 (Tunisia). – القانون عدد 32 لسنة 1975 مؤرخ في 28 افريل 1975. – الرائد . – الرسمي عدد 29 افريل 1975, 992 ص

Law № 17 of 26 July 1983 (Syria). – تم فيه استلام كتب الإيداع القانوني المادة /17. – من المرسوم التشريعي لعام /1983 و بلاغ رئاسة مجلس الوزراء رقم \7\ب\480\15 بتاريخ 18\1\1984